

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Városy A. Lada*
Cím: *A Kálvin-tér*

Forrás: *Világ*

Bp.

1918. VII. 14

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

725.0923

Hely

Kálvin-tér

Idő

1918

Személy

Helyszám

A Kálvin-tér

Már sok szó esett a Kálvin-tér rendezéséről, s hogy még mindig akadnak felszólalások, mutatja a legjobban, mennyire nem kielégítők az eddigi javaslatok, s mennyire közérdekű volna a tér célnak megfelelő szabályozása. A legnagyobb akadálya ennek a sok megkötöttség volt, amelyet a dologgal foglalkozókra rákényszerítettek, s melyek kielégítése a közmegelegedést keltő megoldást ugyszólván kizárta. Ilyen akadály elsősorban a református templomnak és iskolának mostani helyén való megmaradása, nem is szólva arról a szerencsétlenül felvetett és a laikusokat megtévesztő balhiedelméről, mintha a térnek egyenesen elhibázott íves vonala egy ne nyulj hozzám szépséget, vagy pláne kiváló eredetiségű tervalkotást képezne.

Az első akadály, a templomnak és iskolának régi helyén hagyása, a hozzáfűződő érdekek alapján még érthető, érthető tehát az is, hogy az eddigi megoldások azt figyelembe venni törekedtek. Azonban az eddigi eredmények azonban a legkevésbé sem kielégítők s világosan bizonyítják, hogy ez alapon bármily jóakarattal mellette sem fogja a rendezés egy fejlődő nagyváros igényeit szolgálhatni, már csak azért sem, mert a rákényszerített maradiság a fejlődésnek mindig ellensége volt és most is a fejlődést több belátással bíró jobb idők romboló csákyának tartaná csak fent, mely az előző kor tévedését nagy áron, de mégis kényszerülni fog jóvá tenni, ha csak a mai kor még jókor felébredő belátása ezt szükségtelenné nem teszi. Ami az íves vonal szépségét illeti, ez sem illik a jelen körülményekre s el nem fogadható, mert mai alakjában a tér, midőn az íves vonal a térre torkolló utnálózatnál semmi összefüggésben, semmi rokonságban nem áll, nemcsak, hogy nem szép, nem jó, de határozottan bántó.

A szépségre való minden törekvés előtt egy nagyváros gócpontjában fekvő forgalmas tértől meg kell ugyanis kívánnunk, hogy annak alakja a rajta lebonyolítandó forgalomhoz simuljon s elsősorban ennek érdekeit szolgálja. Ha erre az elrendezése folytán képtelen, úgy annak megoldása elhibázott. Pedig mai alakjában a tér a rajta lebonyolítandó forgalomnak csak a belvárosi oldalával képes szolgálni, a gyalog forgalom a helytelen alak folytán csaknem kizárólag ide összpontosul. Epp így van a villamos forgalommal is. A nem villamos kocsiforgalomnak pedig a tér közepén lévő járdaszítnak a ferencvárosi oldalára eső uttest egy erőszakolt vargabetű. A ferencvárosi oldalon lévő gyalogjáró kihalt, mert senkinek sincs kedve céltalanul egy görbe vonalat befutni, mikor a tér két végét elválasztó távolságot a belvárosi oldalon a rövid és kellemes egyenes uton futhatja be. Hiába, az emberek halátlanok, s nem tudnak a mondva csinált szépségeket lelkesedni. Hogy mennyire így van ez, azt bizonyítja, hogy még a sétálók is idegenkednek a külvárosi íves oldaltól. A Károly-körút külső oldaláról, a Rákóczi-utról, vagy a vidékről jövők, akiknek útja a Lónyay-utkába, vagy ennek közvetlen környezetébe visz, már a Kossuth-utcánál, vagy a Sándor-utcánál, de mindenesetre még a Mehmed szultán-uton állérnek a belvárosi járdára s ezen folytatják útjukat a Lónyay-utcaig; ugyanezt teszik mindazok, akik ezen irányból a vásárcsarnok vagy a vámház felé igyekeznek és éppen így a belvárosi járdát használják, kik fordított irányban teszik meg ez utakat. A külvárosi oldalát a térnek csak azok a kevesek veszik igénybe a muzeumtól a Ráday-utcaig, vagy a Lónyay-utcatól a Ráday-utcaig terjedő rövid vonalon, kiknek ezen helyekről jöve az Üllői-uton, vagy a Ráday-utkában van dolguk. A templom mellett az Oroszlán-utcaig tervbe vett új utca sem fog ezen segíteni. A tér a Mehmed szultán-ut felől

és az itt a térbe futó utcákról beleomló, a Lónyay-utca, csarnok és a hid felé igyekvő forgalmat a Lónyay-utca előtti összeszoruló torkolatba töleszerűen szűkítve szorítja bele, pedig feladata ezzel ellentétben az volna, hogy a több irányból beléfutó forgalmat több irányban legyen képes, — céljának megfelelően, — elvezetni. Viszont a Ferdinánd-bolgar-cár-utról a térbe ömlő forgalom az aránytalan szűk útról a kiszélesedő térbe torkolva, a tér szerencsétlen alakja folytán nem oszlik azon el, hanem sürítve még a Lónyay-utca és vidékéről jövő forgalommal a belvárosi térdán hömpölyög tovább.

A háttérben meghúzódó falusias külsejű, szerény kálvinista templom sem illik sehogysem a nagyvárosi keretbe; ez idejét mult régi, kisvárosi maradvány, melyet a nagyvárosi keret elnyomnak s melynek kisszerűsége annál ríkítőbb lenne, minél inkább épülne fel modern, nagyarányú környezete.

A tér szabályozásakor az első követelmény volna tehát azt a forgalom lebonyolítására alkalmassá tenni; ha ez sikerül, könnyű lesz azon szempontok kielégítése is, melyek a tér szépsége érdekében támaszthatók.

A forgalom szempontjából a legelőnyösebb megoldás az volna, ha az Üllői-ut és Rádav-utca sarkán épült „Gazdák biztosító szövetkezete” palotájának a térre néző homlokvonalát a Lónyay-utca irányában egyenes vonalban meghosszabbítanánk, s miután a területet, ami ezen vonalon belül a tér felé esne, a térhez hozzá csatolnánk. Ez az új térvonal a belvárosi oldalon álló ház sor vonalával csaknem párhuzamos és megközelítően a Csillag-utca külső sarkával fut össze. Így a forgalom útjában álló akadály megszűnnék s a ferencvárosi oldal új életet nyerne, a tér forgalma új útterekhez jutna, ami a belvárosi rész túlterheltségét is csökkentené. A járóelőknök, hogy a legrövidebb uton jussanak a Lónyay-utca, vagy ennek környezetébe, nem kellene már a Mehmed szultán-uton a belvárosi oldalt igénybe venni, sőt legrövidebb uton a külvárosi oldalon érnének célhoz. A vásársarnok hátsó kapuihoz és onnan elmenő kocsiforgalom is ezen oldalon a Csillag-utcán át egyenes utat kapna, sőt a ferencvárosi Dunaparti-menti kocsiforgalom a Csillag-utcán át ugyancsak közvetlen levezetést találna a Kálvin-térre. Egyidejűleg a Kálvin-téri villamos pályaudvar is be volna szüntethető, mivel a sínpárok a tér mindkét oldalán elhelyezést nyerhetnének. A Lónyay-utca torkolatának hátrányos megtérése is eltűnne, s ehelyett a tér itt levegőhöz, forgalma lélegzethez jutna.

A tér alakja szintén előnyös átalakuláson menne át: e szabályozás által, az ágasabbá, nagyszabásúvá válna. A Lónyay-utca, Csillag- és Oroszlán-utcák összetorkolásánál, ezen utcákba való belátással a térről nyíló kép gazdagabb és szebb lenne, az itt előálló sárokképződések szintén fokozná a tér perspektivikus hatásának nagyságát. A Mehmed szultán-ut felől jöve, szemben a Csillag-utca és a Ferdinánd bolgár cár ut közötti rövid ház sor adna a térnek lezárást, mely elé, a tér belseje felé ezen oldalon is a már meglevő szökőkuttal arányos tömegű szökőkút, vagy más emlékmű volna állítható, míg a két szökőkút közötti közép része a térnek a mostani járdasziget helyett megfelelőbb, jobb elrendezést kaphatna, esetleg virágokkal volna beültethető, ami a tér áttekinthetőségét nem zavarná s viruló oázist képezhetne a háztömegek között.

A Rádav-utca, Oroszlán-utca és a tér által határolt, megmaradó háromszöges telek igen alkalmas hely volna kisebb színháznak, vagy mulatónak, melyet e helyen szabadon állóan, megfelelő monumentalitással lehetne megépíteni és amely

itt egy régóta hangoztatott szükségét elégitene ki. De lakóház építésére, üzletek, vagy áruház céljára szintén kitűnő hely volna.

A szabályozás folytán első templomért és iskoláért a református egyházat természetesen megfelelő módon kárpótolni kellene, illetőleg elhelyezéséről régi helyének közvetlen környékén kiszajgítás után kellene gondoskodni. Ilyen célra nagyon alkalmas volna a Csillag- és Lónyay-utcák sarkán levő háztömböt az egyház telkeinek mostani terjedelmében, vagy ennél némivel nagyobb is megszerezni. Az erre fordított áldozat nagyságával mindenestre felér az az óriási nyereség, amit a tér kialakulása a városra jelent. A sarokra állított monumentális új templom, a hozzácsatlakozó iskolával és hivatali épülettel a tér hatását csak emelné. Ez az elhelyezés kedvező lenne azért is, mivel a tér nevének ezután is megfelelően, s a templom régi helyének átellenében volna.

Bár ezen első elrendezést a legmegfelelőbbnek tartom, ha a körülmények célszerűeknek mondanák, a templom és iskola céljára a Csillag-utca és a körút közötti telektömb szintén alkalmas lehetne, vagy szó lehetne arról is, hogy a templomot szabadon állóan, kellő monumentális kiképzéssel, centrális elrendezéssel a Rádav-, Oroszlán-utca és a tér által határolt megmaradó háromszöges területen építsék fel, míg az iskola és a hivatalok az előbb említett telektömbök bármelyikére épülhetne.

A főváros érdeke lévén, hogy a tér szépségét a létesített építmények művészi volta is fokozza, ezen elhelyezések bármelyikénél anvagi támogatással, országos gyűjtéssel, vagy sorsjáték engedélyezésével kellene a magyar kulturáért dolgozó ezen magyar egyháznak módot nyújtani a templom mintaszerű, méltó felépítésére. Az így rendezett tér nagy arányvaival birtokában volna a nagyvárosi jellegnek s megfelelő a közlekedés fokozódó igényeinek is. Ma még nem késő a megvalósítás, mert a tervbe velt új építkezések még nem indultak meg. Melegen ajánlom az elmondottakat az összes illetékes, Budapest fejlődését a szívükön viselő ténvezők, ezek között főleg Budapest nagy látókörű új polgármesterének szives figyelmébe.

Városv Aladár.